

ה"נר" שכבה

אבא סיקרא

(הפטירתו של ר' בנימין ז"ל)

כמה מאות אלפי "פליטים" ערבים, ועם כרכבה של טובי בנינו, השוכנים בבתי ה"עלמין הצבאיים. אבל לפני שניתן פסק הדין, האם כה טחו עיני אדם כה פיקח כר' ב., שלא הבין שאין לה לציונות לעשות דבר באם היא "ברית שלומית"? המופתי וה"תר לא הבדילו את קאלברייסקי לטובה על פני ז'בוטינסקי. ר' בנימין לא היה מאגנס. ר' ב. היה אדם פיקח ולא רכרנד פטפטן ושטחי...

ר' ב. אולי הבין לא פחות מכפי שאנו הבינונו זאת. אלא נכנסה בו איזו רוח זרה, וכשנות חיו האחרונות נהיה איש ריב ומדון למדינה (לא רק לממשלה העכ"שווית!), לא פחות מהרב עמרם בלוי ו"להבדיל המומר משה סנה.

ר' ב. היה מאד טראגי בשנות חיו האחרונות: כמה מדינת ישראל. ההיסטוריה פסקה ברוב הגיונה האכזרי: ההתנקשות בין "אברהם" ל"אברהם" היתה דבר, שאי אפשר היה להמנע ממנה. אפשר היה להמנע, אלא במחיר זייתור מוחלט על הציונות. רוב אנשי "ברית שלום" הקדימו והלכו בדרך כל הארץ. בעצם נשאר ר' ב. לבי דו והוא המשיך בעקשנות דו"קישוטית במלחמתו האבודה. לא פחות מעמרם בלוי רגז ר' ב. על אשר קמה מדינת יש"ראל. הוא שכח, שאפילו חלום גאנדי ה"גשם לאחר שההודים שילמו במאות אלפי הרוגים. והן ההודים יושבים על אדמ"תם.

לעיני הקוראים התגלה ר' ב. אחר: איש ריב ומדון. ר' ב. היה נוח לכריות כתיב"תו: דבש, נופת צופים. והנה החלה כתיב"תו להתני זפת רותחת. ר' ב. הסופר העברי החל לנוע אחר העחונות האידישאית, ח" דורת שנאת ציון. ומאוסופיה לאוטופיה: בירושלים "ברית שלום" בירחון "נר", (נו"סח "הלפיד" של המשומר קארל קראס ש'בווינה, טרם המלחמה ה"שניה"... ובניו"ק בירחון "אויפן שוועל" הסריטוריא"ליסטי.

המידון הזה גרם צער רב לבעל רשימה זו. כותבה זכר לו לר' בנימין חסד מעמדו בעלילת"הדום. אנשי "ברית שלום" עם מאגנס בראשם, היו, כמובן, במחנה המעלילים. ר' ב. היה יוצא דופן. אפי"לו מ. סמילנסקי שהיה בסדר בזמן הע"לילה, נהיה למעליל תחת רושם ההגכה של תלמידי ז'בוטינסקי. אבל ר' ב. הח"זיק טובה לעצמו, בקשר לעמדתו במש"פס הידוע, עד יומו האחרון. אם כי "לא במאה אחוים". באחד ממכתביו לכותב"רשימה זו, הוא התבטא במשל כדלקמן: המלמד מייסר את התלמיד, התלמיד צו"רח: רבי, לא אני עשיתי זאת. על כך המלמד: "שגן, מספיק, אם אני הייתי מסוגל לחשוד בך בכך". עד כאן המשל של ר' ב., שנכתב תחת רושם פעולות אצ"ל. עברכם בן אמתכם ענה לו: כל גוי יכון לטעון: "מספיק, שגויים רבים חוש"דים שאתם זקוקים לדם נוצרי למצות שלכם"... על כך כבר לא היתה תשובה כפי ר' ב....

העלון של "ברית שלום" בגילגולה ה"אחרון, שבעריכת ר' ב. נקרא "נר". אכן, גרות מודלקים לא רק בכתיבנסיות ולא רק על ידי אמהות בערבי שבתות ויו"ס. גרות מודלקים גם במקדשים לאלים זרים... ועם לכתו של ר' ב. לעולם האמת דעך וכבה ה"נר" שלו. וחבל שהודלק.

אצלנו לגאנדי. הסגידה לגאנדי (אגב, שונא ציונות) נשאה פירות באושים במשרד ה"חוץ שלנו... (אבל זהו דרך-אגב). ר' ב., ככל גליצאי, היה חרור "דייטש" לאנד איבער אלעס" בענייני רוח, ולכן ויל"זל בכשרון הרוסים (לא רק בכשרונם של יהודי רוסיה) בענייני רוח. רק לב טולס"טוי היה יוצא מן הכלל. וביחוד, בשנים האחרונות, לאחר שהיטלר החליט את גר"מנופיליותו של ר' ב. אבל בעצם זכה טולסטוי בזכות תלמידו גאנדי.

נדמה היה שר' ב. כתר כתריו לשניים גדולים מישראל: הרצל והרב קוק. אבל הרצל היה דרוש לו, בתור קולר בו אפי"שר להתלות בתורת "ברית שלום". ולא מילתא זוטרתא. הרצל: הפילייטוניסטן מהגנייא כרייא פרסה"... והרב קוק למה? מילא, ללמוד יודעים הליטאים האלה, אבל מה הם מבינים בהלכות דרך ארץ?... וכה מובלבלת הכתיבה שלהם...

בפולחן המזרח הנה ("תחיית אסיה", "ה"מזרח המתעורר" של הפציפיסטים שלנו ו"אסיה אחוות להבות" של הקומוניסטים נוסח "השומר הצעיר") יש להפש ולמי צוא את שרשי "ברית שלום" (הרשות ל"י דיקם לכנות "מלאכת מחשבת" זו איך ש"תכנו). הרצל, נורדאו, ז'בוטינסקי, ראו את הציונות כתנועה מערבית. אבל מאגנס, קלברייסקי, משה סמילנסקי, רופין, ר' בני"מין, בובר, לנדאוואר, קפלנסקי, ראו בציו"נות תנועה, שתפקידה להשתלב במזרח. רוח זו פועמת, כמדומה לנו, במשרד החוץ שלנו. אישי "ברית שלום" לא היו קטלא קניא. ביניהם צדיקתמים כקלבריי"ס קי (כותב טורים אלה אינו רוצה להעלות את חמתו של הפרופסור קלוזנר היקר ול"כן אינו רוצה להביע דעתו על מאגנס...).

כל ראשי ברית שלום הלכו לעולמם ערב קום המדינה או זמן קצר אחר קומה, רק ר' ב. האריך ימים. פסק דינה של ההי"ס"טוריה כבר ניתן. והוא ניתן כפי ש"הסב"תא היסטוריה", זו האימה שבמכשפות נזה"גת לתת: באכזריות ובהגיון שבאכזריות. כזאת היא "הסבתא היסטוריה". היא פת"רה לעת עתה את בעייה ארץ ישראל עם

אנגלי הגדול, שבפולחן הטבטוניות שלו הקדים את צימברליין (לא איש "מינכן" עם "מטריה", אלא את בנו של האומיראל האנגלי, שהתגרמן ויהי לאנגלי פיסילוגי בלבד, והוא בעל "המיתוס של המאה התשע" עשרה"). בקיצור, מאבות האנטישמיות, ש"כעבור עשרות שנים הצעידה את ששת ה"מיליונים לאן שהצעידה. ור' ב. היה גרמנ"ר פיל בזמן המלחמה ה"ראשונה". דוק: לא "אוסטרופיל", לא חובב מלכות החסה, "הקיר"ה", אלא גרמנופיל. אכן, בנידון זה נמצא ר' ב. בחברה "הגונה". בחברתה של ההנהלה הציונית... ור' ב. נשאר נא"מן לפולחן גרמניה עד עלות היטלר לשל"טון. מכיון שהחלום הגרמנופילי נוסף אל סלע המציאות, החל ר' ב. לצעוק "אל דמי"... אין לבוא בטענות על ר' ב. בשל גרמנופיליותו שלו. לא היה עם שכה היה חביב על היהודים כעם הגרמני... ערב ה"מלחמה ה"ראשונה" פירסם ר' ב. בירחון הנוער "מולדת", מאמריהערה מוקדש ל"שקלטון, הגיבור שקיפד חיו באיזור הפו"לארי הדרומי. ר' ב. היה חרור פולחן גי"בורים. ואין ספק ששקלטון היה גיבור, אם כי כופו היה טראגי ביותר.

אחר המלחמה ה"ראשונה" יצאו מוגיטין בגרמניה לדעה על "שקיעת המערב" ות"חיית המזרח. גרמניה ניגפה במלחמה וחכ"מיה לא רצו להודות בשקיעת עמם, אלא צירפו לשקיעה זו את המערב כולו...

והיהודים, שומעי גרמנית, נהיו חרורים בדעות אלו. והחל פולחן המזרח בפוב"ליציסטיקה העברית, פולחן, שעם קום המ"דינה העלה באושים בשדה מדיניותו החי"צונית שלנו... זמן מה נאחו אצלנו בכתב"ההודי רבינדרנט טאגורי, שוכה ערב המל"חמה ה"ראשונה" כפרס נובל. דוד פריש"מן הגיש את טאגורי בתרגומו המזהיר. אבל פולחן טאגורי לא האריך ימים. והודי אחר, לא ספרא, אלא "סייפא", האפיל על טאגורי. אותו ההודי היה גאנדי. הוא היה "סייפא". על תפארת המליצה. כי גאנ"די היה פציפיסטן "איום ונורא". ור' בני"מין, מי שסגד בשעתו לביסמארק, החל ל"ס"גוד לגאנדי. האמת צריכה להאמר: ר' ב. לא היה בודד בנידון זה. כי מי לא סגד

האסכולה הגליצאית שבספרות העבריה החדשה וביחוד החדשה. כסקה הלכה לא כרבי מאיר, שנהג לזלזל ב"קליפה". האס"כולה הנ"ל לא שענה לעצת בעל ה"כור" ר"י, שהעמיד את היהדות על ה"פירות". האסכולה הגליצאית דוגלת ב"פרחים". שלו כר' בנימין את ה"קליפה" ואת ה"פרחים" ומה ישאר מכתובתו? הן ה"חן", ה"פי"רות" — שלו כגרוגרת רבי צדוק המח"שמה בכתיבתו של ר' ב. — גדולה "כזית". בראשית הופעתו על הבמה הספרותית בכתיבהעת שלנו, הכירוהו הקוראים כ"חתימתו" יהושע ראדלר-פלדמן, או "פלד"מן ראדלר". חתימה זו מעידה על פרוגי רסיביותו של הכותב: אינו מסתפק בשם משפחתו, אלא מוסיף שם משפחת רעי"תו מנעוריה, מבית אביו. כך נהג בכתיב"תו עוד לפני "המעורר". אבל מאו "הפ"ר על הצעיר" הנהיג את הפסבדונים שלו "ר' בנימין". האם היה בפסבדונים זה מן ה"מקרות? אין מן המקרה בפסבדונימים. האם היה בפסבדונים זה מן השאיפה ל"אדמו"ריות? באופיו לא היה ר' בנימין אדמו"ר. כי בעצם היה אדם מתבודד ו"סגור. במשך הזמן היה נוהג לקצר את שמו הספרותי לר' ב. והקורא, הלהוט אחר כתיבתו המצוחצחת, המשעשעת, כבר הכיר במי הכתוב מדבר. ובאחרונה, עם קום המדינה, שאותה הוא קילל, ועם ה"מגפה" של "עיברור" שמות המשפחה, הופיע השם "התלמי". התעכבנו על מומנט זה, שתפש מקום נכבד בשורש נשמתו עם עם ה"ציעצוע" בדברים כגון אלה. כי ר' ב. אהב את מלאכת ה"ציעצוע" לא רק בכ"תיבה. כזה היה האיש. ברוסית יאמר: "צ"ר דאק" (מתמיה, לפי תרגומו של קלוזנר). אבל היתה זאת "צ'וראצ'סטבו" (מתמיהות) רק מלבר. בתוך תוכו היה האיש מאד מצ"י אותי.

ר' ב. היה לא רק סופר, אלא גם סיי"פא, אם נרצה להשתמש בלשון המלי"צה (כיוון שעל ר' ב. אנו מדברים בזה, מותר "להמליץ" במקצת). ר' ב. היה אדם מאד מעשי, לא רק במובן צבורי... לאחד מות", יזכרו המזכירים את פעילותו בענין עליית הימן, בענין ראשיתה של תל"א"ביב, המשרד הארצישראלי", "הגרמניגלי"צאי", בניגוד למשרד של חובבי ציון ה"רוסי". ובמה עזר יזכרו המספידים, המ"נפחים, כדרכם? על מעשיותו ונועם הלי"כותיו וביחוד עם "פריצים" (ישנם פריצים גם בני"ברית...)) מעיד בכשרון רב אשר ברש המנוח, בספרו "בעיר נצורה", — ספר, המוקדש לתלאביב בזמן המלחמה ה"ראשונה". באותו ספר מוצג ר' ב. בפסב"דונים "ר' שלמה גמזו", שברש הכתי"רו.

אבל אנחנו נדון דוקא לא על ה"קלי"פה", ה"פרחים" של ר' ב., אלא על ה"חן", ה"פרי" שלו. מוזר הדבר וה"איש הזה שומר מצוות, היה נוהג בכ"תיבתו לערוך פולחן לגדול זה או אחר מאומות-העולם, ברוב המקרים לא מחסי"דיהן. בראשית פעולתו הספרותית, בת"קופת "המעורר", מלפני חמישים שנה, פיר"כב ר' ב. שורה של מאמרים, בהם ערך פולחן של הטבטונים הגדולים עם ביסמארק בראשם. במקרה נתלה ר' ב. באילן גדול וקארלייל שמו, הפילוסוף וההיסטוריון ה"ב.